

Lärandet som ett personligt uttryck

För ett drygt år sen, ungefär samtidigt som jag gick i pension, läste jag om **Theodor Billroth**, mag- och tarmkirurg med årtalen 1829 till 1894, känd som sin specialitetens Columbus, och med den första framgångsrika operationen för magsår som sin särskilda merit. Så här uttalade han sig om rollen som akademisk lärare: "Hur märkligt det än kan låta så måste en lärare inom såväl vetenskap som de fria konsterna vara ungdomlig och kraftfull. Han måste vara en tänkare och mycket produktiv. Det är inte tillräckligt att överföra en koncentrerad mängd erfarenhet och kunskaper till sina studenter. Processen är mycket mer lik en slags omedveten inokulation."

Det var inte utan att orden fick mig att inse att det verkligen var hög tid för mig att dra mig tillbaka men de fick mig också att än en gång börja reflektera kring den roll jag spelat i trettiofem år. En som skrivit riktigt intressant i ämnet är sociologen **Anders Persson** som jag ateoretiska människa först blev förtjust i därför att han tar avstånd från vad han kallar teoretisk och metodologisk bodybuilding där "muskelmassan ökar ofantligt utan att bäraren av den riktigt vet vad musklerna ska användas till". Persson menar att man kan skilja mellan lärare som ser studenter som objekt och sådana som ser dem som subjekt, mellan lärare som enbart är intresserade av att lära ut och sådana som också är intresserade av studenternas inläring. Han får då fram fyra lärartyper:

Föreläsaren anser sig ha så mycket att lära ut att han inte hinner se studenterna som subjekt och inte heller reflekterar över deras inläring. Ingenjören vill inte bara lära ut utan också se till att studenterna kan lära in men blir ensamt subjekt eftersom han ensam ställer upp målen och sköter planeringen av alla undervisningsmoment: föreläsning, gruppundervisning, litteraturstudier, examination. Handledaren är en lärare som ser studenterna som subjekt och ställer upp som resurs och kunskapskälla men samtidigt menar att de själva har ansvar för sin inläring.

Den fjärde typen – som är den Persson helt klart tror mest på – är processkötaren "som sätter igång och leder processer som syftar till att göra studenterna till medagerande i inläringen. Processer kan med nödvändighet inte planeras i förväg utan formas successivt av lärare och studenter. Läraren styr varsamt och låter bli att styra när processer verkar utvecklas inlärningsmässigt rimligt."

Det är inte svårt att sympatisera med hans ställningstagande, i all synnerhet som han understryker att universitetslärare framförallt måste få vara olika, att arbetet inte är något vanligt lönearbete utan ett personligt uttryck och hantverk. En distinktion som han däremot bara snuddar vid utan att själv ta ställning är den mellan lärare som vill nöja sig med att förmedla kunskap och lärare som också – eller kanske rentav i första hand – vill forma sina studenter, bidra till deras personlighetsutveckling.

Jag vet inte hur den moderna universitetspedagogiken (som väl ofta lutar åt det ingenjörsmässiga) ställer sig till lärare som vill bidra till sina studenters personlighetsutveckling. Är det ens tillåtet? Och är det alls något vi har kontroll över?

Om vi medvetet försöker göra det är det långtifrån säkert att det fungerar som vi tror, om vi förhåller oss fullständigt omedvetet påverkar vi ändå mer än vi anar – på gott eller ont.

När jag tänker tillbaka på min egen studietid inser jag att de lärare som verkligen påverkade mig var såna som dels brann för sitt ämne, dels hade ett liv – också utanför universitetet. Det senare var lika viktigt som det första.

Som universitetslärare kan man tycka att det är anspråksfullt att tänka på sig själv som förebild men jag tror ändå att det finns ett ansvar vi måste ta. För man vill ju inte att ens studenter ska komma till att de på inga villkor vill likna en? ■